

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МЕЛЬНИК ВАДИМ ІВАНОВИЧ

УДК-351.863:342,9](477)(02)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА
ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Суми 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант - доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
КУЛІШ Анатолій Миколайович,
Сумський державний університет,
директор Навчально-наукового інституту права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
БЕЗПАЛОВА Ольга Ігорівна,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, завідувач кафедри
поліцейської діяльності та публічного
адміністрування факультету № 3;

доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
РЄЗНІК Олег Миколайович,
секретар Сумської міської ради;

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
СОБОЛЬ Євген Юрійович,
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
завідувач кафедри державно-правових дисциплін
та адміністративного права.

Захист відбудеться 08 травня 2021 року о 13.00 год на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.07 в Сумському державному університеті за адресою: 40007, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Сумського державного університету (40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2).

Автореферат розіслано 05 квітня 2021 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. С. Горобець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах обрання Українським народом проєвропейського вектору розвитку виникає об'єктивна нагальна потреба у забезпеченні, в цей перехідний період, належної організації та функціонуванні вітчизняної системи економічної безпеки з подальшою її імплементацією відповідно до європейських стандартів. Особливо, це актуалізується в період економічної дестабілізації нашої держави, пов'язаної з подоланням наслідків світової економічної кризи, зниженням економічної активності у зв'язку з карантинними обмеженнями, зменшенням надходжень до Державного бюджету через втрату економічного потенціалу Автономної Республіки Крим та частин Донецької і Луганської областей України тощо. Тому, без термінового державного втручання, ця ситуація неминуче призведе до трансформації вітчизняної економічної системи, зміни геоекономічного стану країни, послаблення існуючих позицій у різних галузях господарства, спаду національної економіки та зuboжіння населення. Захистом від цих загроз має стати ефективна система економічної безпеки України, яка повинна захищати національні економічні інтереси, сприяти виконанню державою взятих на себе соціально-економічних зобов'язань та сприяти сталому розвитку вітчизняної економіки. Саме тому, створення ефективної системи економічної безпеки, є одним із головних завдань демократичної, соціальної, правової та молоді Української держави.

Однак, відповідно до даних багатьох світових рейтингів за останні сім років позиції України в цій сфері залишаються досить слабкими та виглядають наступним чином: 1) «Індекс економічної свободи»: а) 2014 рік – 155 місце; б) 2015 – 162; в) 2016 – 162; г) 2017 – 166; г) 2018 – 150; д) 2019 – 147; е) 2020 – 134; 2) «Глобальний рейтинг інновацій»: а) 2014 – 63; б) 2015 – 64; в) 2016 – 56; г) 2017 – 50; г) 2018 – 43; д) 2019 – 47; е) 2020 – 45; 3) «Рейтинг глобальної конкурентоспроможності»: а) 2014 – 84; б) 2015 – 76; в) 2016 – 79; г) 2017 – 85; г) 2018 – 83; д) 2019 – 85; е) 2020 – 85; 4) «Рейтинг легкості ведення бізнесу»: а) 2014 – 112; б) 2015 – 96; в) 2016 – 83; г) 2017 – 80; г) 2018 – 76; д) 2019 – 71; е) 2020 – 64; 5) «Рейтинг інвестиційної привабливості»: а) 2014 – 109; б) 2015 – 89; в) 2016 – 130; г) 2017 – 134; г) 2018 – 131; д) 2019 – 71; е) 2020 – 70. Причина цього в неефективності функціонування системи економічної безпеки нашої країни та відсутності своєчасного реагування суб'єктів цієї системи на виникаючі нові виклики та загрози. Хоча, за роки незалежності в Україні було прийнято значну кількість законодавчих та нормотворчих документів, які формують правову основу для функціонування вітчизняної системи економічної безпеки, водночас, існує адміністративно-правове забезпечення процедур

щодо організації та функціонування цієї системи, не носить завершений і комплексний характер, а наявне коло проблем у цій сфері, певний час залишаються не вирішеними в повному обсязі та здебільшого мають фрагментарний і несистемний вигляд, регламентуючи той чи інший напрям державного регулювання.

Звісно ж, впровадження державної концепції захисту економічних інтересів України повинне здійснюватися на відповідних наукових засадах, що ґрунтуються на імплементації антикризових безпекових норм у вітчизняне законодавство, та направлені на підвищення ефективності діяльності органів публічної влади у сфері економічної безпеки країни. Сьогодні, фундаментального перегляду, потребує функціонально-організаційна структура органів публічної влади щодо створення дієвого механізму функціонування системи економічної безпеки України. Нагальною, є систематизація адміністративного законодавства шляхом упорядкування нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів публічної влади у досліджуваному напрямі, та розробці нового інноваційного і сучасного законодавства у цій сфері. Також актуальним питанням, залишається налагодження ефективної взаємодії органів публічної влади й суб'єктів господарювання, яка повинна базуватись на принципах партнерства, спільної зацікавленості в досягненні цілей, за рахунок впровадження нових організаційно-правових форм спільної діяльності. Все більшого вагомості, набуває реалізація заходів із розробки ефективних шляхів подолання економічної кризи та забезпечення функціонування дієвої системи економічної безпеки України. Втілення визначених напрямів має здійснюватися на відповідних наукових та практичних засадах, у зв'язку з чим, пріоритетного значення набуває дослідження адміністративно-правових засад організації й функціонування системи економічної безпеки України.

Широке коло предметних аспектів, прямо чи опосередковано дотичних до питання адміністративно-правових засад організації й функціонування системи економічної безпеки України, перебували в полі зору багатьох українських й іноземних науковців (передусім визнаних фахівців у галузі адміністративного права) та практиків. Серед яких, у рамках окресленого напрямку, слід виділити наступних: В. Б. Авер'янов, А. В. Антонов, О. М. Бандурка, В. Т. Білоус, І. Ф. Бінько, О. І. Безпалова, В. М. Галуцько, Ю. В. Гаруст, М. В. Грідчина, А. М. Гуменюк, А. М. Детюк, О. С. Дніпров, О. Ю. Дрозд, М. Kahler, Т. А. Кобзева, В. В. Коваленко, Н. В. Коваль, Т. О. Коломоєць, О. Є. Користін, Р. О. Костирко, О. В. Кривенко, А. В. Кулінська, А. М. Куліш, С. І. Лекарь, М. І. Логвиненко, І. Є. Марочкіна, О. М. Музичук, В. А. Некрасов, Г. А. Пастернак-Таранушенко, В. В. Пахомов, І. О. Ревак, О. М. Резнік, Sh. R. Ronis, О. Ю. Соболь, В. В. Сухонос, В. Я. Тацій, С. В. Фесик,

С. П. Черних, С. В. Чумаченко, В. В. Шамаєв, Т. О. Шкуля, Х. П. Ярмакі та багато інших. Хоча, зазначені вчені й зробили вагомий внесок у визначення сутності та особливостей функціонування системи економічної безпеки України, однак, аналіз існуючих наукових праць з дослідження адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки, виявляє відсутність єдиного узгодженого розуміння сутності, значення та особливостей щодо ефективного функціонування цієї системи. Разом з тим, переважна більшість наукових розробок, лише фрагментарно торкалася питань дослідження адміністративно-правових засад забезпечення захисту економіки нашої країни, оскільки увага в основному приділялася або ж правовому статусу суб'єктів системи економічної безпеки, або ж окремим напрямкам та умовам функціонування об'єктів цієї системи. Віддаючи належне, існуючим науковим напрацюванням, усвідомлюючи високий рівень виконання, повноту та всебічність досліджень, слід зауважити, що питання дослідження адміністративно-правових засад організації й функціонування, саме системи економічної безпеки України, залишається недостатньо вивченим та дослідженим.

Таким чином, необхідність підвищення ефективності функціонування системи економічної безпеки України, щодо попередження кризових ситуацій в економіці країни та своєчасного реагування на виникаючі їй загрози та виклики, недосконалість законодавчого та нормативно-правового забезпечення цієї сфери, недостатність наукових розробок з цієї проблематики, обумовлюють актуальність комплексного дослідження адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження відповідає завданням, цілям та основним напрямкам Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII, Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016 – 2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 р., Концепції розвитку сектора безпеки і оборони України, затвердженої Указом Президента України від 14 березня 2016 р. № 92/2016.

Дисертація виконана у межах науково-дослідної роботи яка виконувалась у Навчально-наукового інституті права Сумського державного університету та фінансувалась МОН України «Концепція нової інноваційної моделі державного

управління фінансовою системою України» (номер д. р. 0118U003582), та науково-дослідної роботи яка фінансувалась Національним Фондом досліджень України «Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» (номер д. р. 2020.02/0137).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу існуючих наукових підходів, а також чинного законодавства України та практики його застосування, визначити сутність і особливості адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України та запропонувати шляхи їх удосконалення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі основні задачі:

- провести історичний огляд стану правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях;
- охарактеризувати економічну безпеку України як об'єкт адміністративно-правової охорони та з'ясувати її роль для сучасної економіки;
- визначити адміністративно-правові засади функціонування економічної безпеки України;
- визначити поняття та окреслити ключові властивості системи економічної безпеки України, встановити мету, завдання, принципи, а також функції останньої;
- окреслити структуру та виокремити складові системи економічної безпеки України;
- розглянути об'єкти безпеки системи економічної безпеки України;
- виокремити суб'єктів забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України;
- розглянути питання загроз та сформував перелік груп ризиків системі економічної безпеки України;
- розкрити правову природу адміністративно-правового механізму забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України;
- узагальнити зарубіжний досвід щодо адміністративно-правового регулювання функціонування систем економічної безпеки держави в розвинених країн світу;
- дослідити механізми адміністративно-правового регулювання діяльності Верховної Рада України, Президента України та Ради національної безпеки і оборони України як суб'єктів системи економічної безпеки України та визначити їх роль в забезпеченні організації ефективного функціонування цієї системи;

- встановити роль Кабінету Міністрів України, визначити перелік центральних органів виконавчої влади які забезпечують функціонування системи економічної безпеки України та визначити механізми їх адміністративно-правового регулювання;
- визначити роль судових органів як суб'єктів забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України;
- окреслити перелік правоохоронних органів які забезпечують функціонування системи економічної безпеки України та визначити механізми їх адміністративно-правового регулювання;
- розкрити зміст діяльності Національного банку України, банківських та інших фінансових установ як суб'єктів із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України;
- визначити механізм адміністративно-правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єкта із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України;
- визначити роль, правові засади діяльності та місце суб'єктів господарювання та фізичних осіб в системі економічної безпеки України;
- окреслити основні напрями реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення взаємодії та координації суб'єктів системи економічної безпеки України;
- розробити шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання щодо регламентації окремих процедур організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають під час реалізації заходів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Методи дослідження. Відповідно до мети і задач дослідження, в роботі було використано сукупність методів та прийомів наукового пізнання, як загальнотеоретичних, так і спеціально-наукових. Використання історико-правового методу, дало змогу провести історичний огляд становлення та розвитку правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях (*підрозділ 1.1*). Логіко-семантичний метод, був застосований під час формулювання понять «правові засади функціонування економічної безпеки України», «система економічної безпеки України», «національні економічні

інтереси», «адміністративно-правовий механізм забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України», «взаємодія суб'єктів системи економічної безпеки України», «координація суб'єктів системи економічної безпеки України» (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2.1, 2.3, 4.2). За допомогою гносеологічного методу дослідження, було визначено сутність економічної безпеки України як об'єкта адміністративно-правової охорони та охарактеризовано зміст правовідносини, які виникають внаслідок безпосередньої дії адміністративно-правових норм (підрозділи 1.2, 2.3). Використання методу системного аналізу, дозволило охарактеризувати правові засади функціонування економічної безпеки України та систем економічної безпеки держави розвинених країн світу (підрозділи 1.3, 2.4). Порівняльно-правовий метод було застосовано за для узагальнення іноземного досвіду адміністративно-правового забезпечення функціонування систем економічної безпеки держави розвинених країн світу, та оцінки можливостей щодо використання окремих його положень в Україні (підрозділ 2.4). Системно-структурний метод було використано для визначення форм взаємодії суб'єктів системи економічної безпеки України (підрозділ 4.2). Структурно-функціональний метод надав змогу визначити суб'єктів системи економічної безпеки України (підрозділи 2.2, 3.1.–3.7). Метод прогнозування було використано для визначення ключових напрямів реформування системи економічної безпеки України (підрозділ 4.1). Метод моделювання застосовувався, як універсальний, для наукової аргументації низки висновків та висловлюванні пропозицій і рекомендації, націлених на удосконалення адміністративно-правового регулювання щодо організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Науково-теоретичну основу для виконання дисертаційної роботи становили наукові праці вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі філософії, економіки, теорії управління, загальної теорії держави і права, адміністративного права, публічного управління та адміністрування. У ході дослідження дисертантом використано документи іноземних держав, а також стандарти і рекомендовану практику ЄС та НАТО, окремі положення яких можуть бути імplementовані до національної правової системи. Інформаційну та емпіричну основу дисертаційного дослідження становлять узагальнення та практики діяльності суб'єктів виконавчої влади, судових та правоохоронних органів, самоврядних інституцій, Національного банку України, банківських та інших фінансових установ, довідкові видання, статистичні матеріали та інші. Використано особистий досвід роботи автора в державних органах та приватному секторі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація

є однією з перших спроб комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням досягнень науки адміністративного права, визначити сутність і з'ясувати особливості адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України, що, в свою чергу, дозволило запропонувати та обґрунтувати доцільність низки висновків, пропозицій, а також рекомендацій із досліджуваних питань. До переліку найбільш значущих належать такі:

уперше:

- доведено, що система економічної безпеки України може бути визначена як багаторівнева, складна, динамічна соціальна система з розгалуженою мережею взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів та зв'язків, націлена на забезпечення захищеності та стійкості національної економіки відносно дії широкого спектра внутрішніх та зовнішніх загроз екзогенного й ендогенного походжень, а також сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарства, збереження досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку;

- здійснено класифікацію основних нормативно-правових актів, які формують правову основу для функціонування системи економічної безпеки України; визначено її мету, завдання та функції; здійснено класифікацію основних принципів та ключових елементів її структури; проведено класифікацію суб'єктів системи; визначено перелік правоохоронних органів які протидіють правопорушенням в економічній сфері як суб'єктів системи економічної безпеки України;

- запропоновано авторські визначення понять «економічна безпека України», «загрози системі економічної безпеки України», «адміністративно-правовий механізм забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України», «адміністративно-правові засади функціонування економічної безпеки України», «об'єкти системи економічної безпеки», «суб'єкти системи економічної безпеки», «взаємодія суб'єктів системи економічної безпеки України», «координація суб'єктів системи економічної безпеки України»;

- обґрунтовано доцільність градації національних економічних інтересів на певні групи за декількома наступними критеріями: 1) за пріоритетністю досягнення цілей в економічній сфері: а) тактичні; б) стратегічні; 2) за строковістю дії: а) короткострокові; б) середньострокові; в) довгострокові; 3) за ступенем реалізації: а) не реалізовані; б) частково реалізовані; в) реалізовані; г) перспективні; 4) базові та додаткові національні економічні інтереси;

– запропоновано авторський підхід до диференціації ризиків системи економічної безпеки України та зроблена така градація груп останніх: 1) геополітичні; 2) політичні; 3) правові; 4) економічні; 5) технічні; 6) екологічні; 7) соціальні; 8) епідеміологічні та інші;

– здійснено класифікацію суб'єктів системи економічної безпеки України, до яких віднесено наступні: 1) Верховна Рада України; 2) Президент України; 3) Рада національної безпеки і оборони України; 4) Кабінет Міністрів України, відповідні міністерства та деякі інші центральні органи виконавчої влади; 5) судові органи; 6) правоохоронні органи; 7) Національний банк України, банківські та інші фінансові установи; 8) органи місцевого самоврядування; 9) суб'єкти господарювання та фізичні особи;

– виокремлено ключові загрози системі економічної безпеки України які потенційно можуть негативно впливати на рівень її стійкості та гальмувати розвиток окремих галузей економіки. Зокрема, до таких пропонується віднести наступні: 1) різке зменшення обсягів валового внутрішнього продукту країни; 2) зниження інвестиційної привабливості країни; 3) неефективне державне регулювання у сфері економіки; 4) зниження темпів розширення внутрішнього ринку; 5) критичний рівень залежності національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків та зовнішніх запозичень; 6) низькі темпи відтворювальних економічних процесів; 7) нераціональна структура вітчизняного експорту з переважно сировинним характером і малою питомою вагою продукції з великою часткою доданої вартості; 8) критичні обсяги боргової залежності держави (зовнішній та внутрішній борг); 9) стрімке зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях вітчизняної економіки; 10) несприятливе деформоване конкурентне середовище у вітчизняній економіці; 11) неефективні механізми державного регулювання природних монополій; 12) інфільтрація корупційних практик у різні сфери економічних відносин; 13) недостатнє правове забезпечення системи економічної безпеки України;

– визначено два ключових напрями реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України в умовах реалізації проєвропейського вектору розвитку – внутрішній та зовнішній, та запропоновано наступний покроковий алгоритм дій для успішної реалізації вказаних напрямів: 1) внесення змін до ст. 17 Конституції України; 2) розробка та прийняття базового Закону України «Про економічну безпеку України»; 3) внесення змін до Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР; 4) прийняття КМ України «Інструкції щодо ефективного державного контролю та проведенням перевірок переможців тендерів стосовно державних закупівель, щодо витрачання ними коштів Державного бюджету України, ефективним

використанням міжнародної технічної допомоги та зовнішніх державних запозичень»; 5) розробка та прийняття «Інструкції про взаємодію суб'єктів системи економічної безпеки України»; 6) затвердження Національної Стратегії розвитку економічної безпеки України на 10 років;

– обґрунтовано необхідність оптимізації структурно-функціональної моделі діяльності органів публічної влади суб'єктів системи економічної безпеки України шляхом: 1) створення при Міністерстві економічного розвитку, торгівлі і сільського господарства України Державного агентства інвестицій; 2) створення єдиного правоохоронного органу щодо боротьби з економічними правопорушеннями; 3) створення при РНБОУ постійно діючого дорадчого органу який буде координувати діяльність державних органів виконавчої влади щодо проведення ефективних заходів направлених на покращення економічної безпеки України; 4) створення міжвідомчої координаційної ради щодо боротьби з економічними правопорушеннями під головування Генерального прокурора України.

удосконалено:

– підхід, за якого економічну безпеку України варто розглядати як системну категорію. Це обумовлено існуванням мети, завдань, принципів та функцій, якими у відповідній мірі керується група суб'єктів для забезпечення захисту національної економіки та сприяння її необхідному поступальному розвитку;

– методика визначення кількісного і видового складу елементів структури системи економічної безпеки України. Наголошено, що вона є невід'ємним атрибутом цієї системи, зважаючи на її особливості. Основними елементами цієї структури пропонується вважати: 1) об'єкти безпеки; 2) суб'єкти із забезпечення організації та функціонування безпеки; 3) адміністративно-правові засади із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України; 4) загрози та ризики вказаній системі; 5) підсистеми системи економічної безпеки України;

– підхід до складових системи економічної безпеки, та запропоновано включити до її складових інші види безпек, а саме: фінансову, науково-технічну, виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньо-економічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну;

– розуміння що суб'єктами економічної безпеки виступають державні та місцеві органи виконавчої і законодавчої влади (міністерства, відомства, тощо), підприємства різних форм власності, комерційні й некомерційні організації, фізичні особи-підприємці та окремі громадяни;

– підхід до визначення основних груп показників, які впливають на рівень економічної безпеки країни, до переліку таких запропоновано віднести

наступні: 1) маркетингові; 2) політичні; 3) інституційні;

дістали подальший розвиток:

– історичні аспекти розвитку правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях та її періодизації, яка розглядається як підґрунтя його становлення. При цьому акцентується увага на періодах існування Київської Русі, «розквіту» Галицько-Волинського князівства, Козацької України, Української Народної Республіки, Гетьманської держави та часів незалежності.

– рекомендації щодо оцінки ролі економічної безпеки для сучасної економіки та визначення, що безпека відіграє одну з основних ролей у питаннях досягнення економічного суверенітету держави, розвитку галузей економіки, зростання конкурентоспроможності та інших позитивних для держави й суспільства аспектах. Аргументовано, що лише за умов належного функціонування аналізованої системи можливе функціонування Української держави, як суверенної політико-територіальної одиниці;

– узагальнення зарубіжного досвіду щодо правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки таких розвинутих країн світу як: Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Королівство Бельгія, Королівство Данія, Королівство Нідерландів, Республіка Польща, Чеська Республіка, Республіка Болгарія, Румунія, Великобританія, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка та Японія. Що дозволило встановити позитивні аспекти правового регулювання відносин у цій сфері, які доцільно та можливо імплементувати в національну систему економічної безпеки;

– форми взаємодії суб'єктів системи економічної безпеки України, як такі що давно стали невід'ємним атрибутом адміністративної діяльності та забезпечують взаємний зв'язок і найбільш доцільну залежність елементів, що є вкрай важливим для належної й своєчасної організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Особистий внесок здобувача в одержанні наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження здобувачем виконане самостійно, з використанням останніх досягнень науки адміністративного права. Вся сформульовані в ньому положення та висновки обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Нові наукові результати дисертації отримані дисертантом особисто.

Дисертант є співавтором проєктів Закону України «Про Національне бюро фінансової безпеки України» № 8157 від 19.03.2018 р. (в якому дисертантом розроблено Розділ II «Система та структура національного бюро фінансової безпеки, функції його структурних підрозділів»), та Закону України «Про

Національне бюро фінансової безпеки України» № 1184 від 29.08.2019 р. (Розділ VI « Прикінцеві положення»). У монографії «Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект» (Суми, ВВП «Мрія», 2019. 342 с.), яка підготовлена спільно з Ю. Гарустом, автором досліджено адміністративно-правовий статус правоохоронних органів України які забезпечують її економічну безпеку. При розробці «Концепції протидії економічній злочинності в контексті забезпечення економічної безпеки України та визначення місця органу фінансових розслідувань у цьому процесі» (Київ : РВВ МВС України, 2016. 46 с.) дисертантом розроблені адміністративно-правові та кримінально-процесуальні механізми протидії економічній злочинності в Україні. Питання адміністративно-правової протидії економічній злочинності, як основного напрямку діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення економічної безпеки країни було розглянуто вченим у спільній монографії «Law enforcement agencies on protection of economic security of Ukraine: administrative and legal aspect» яку опубліковано англійською мовою в Канаді. (Ottawa : Accent Graphics Communications & Publishing. 2020. 421 p.). В дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам не використовувались.

Практичне значення отриманих результатів. Дисертаційне дослідження має теоретичне та практичне значення, більшість сформульованих теоретичних положень, висновків, пропозицій та рекомендацій можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основи для подальшої розробки питання адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України (*акт впровадження Сумського державного університету від 05.04.2021 р.*);

– навчальному процесі – при підготовці та проведенні лекцій, семінарських і практичних занять зі студентами з дисциплін «Адміністративне право», «Кримінальне право», «Органи публічної влади та інститути громадянського суспільства», «Правоохоронна система України», «Спеціальне адміністративне право» (*акт впровадження Сумського державного університету від 08.04.2021 р.*);

– правозастосовній сфері з метою підвищення рівня ефективності діяльності підрозділів ДФС (*акт впровадження ДФС України від 01.04.2021 р.*);

– правотворчій діяльності – при розробці проектів законодавчих актів, які регулюють діяльність центральних органів виконавчої влади, контролюючих та правоохоронних органів, що забезпечують економічну безпеку України; (*акт впровадження Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики ВР України від 02.04.2021 року*).

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні висновки,

пропозиції та рекомендації дисертаційного дослідження оприлюднено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення» (Одеса, 2019), «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2019), «Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах» (Дніпро, 2020), «Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності» (Львів, 2020), «Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права в сучасних умовах» (Полтава, 2020), «Реформація правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (Суми, 2020), «Актуальні дослідження правової та історичної науки» (Тернопіль, 2020), «Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя» (Чернівці, 2020), «Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення» (Харків, 2020).

Публікації. Основні висновки, положення дисертаційного дослідження викладено в 54 (п'ятдесяти чотирьох) публікаціях, серед яких 3 (три) монографії, 23 (двадцять три) статті, опубліковані у наукових фахових виданнях України, 6 (шість) статей в іноземних виданнях, 3 (три) з яких індексуються науково-метричними базами Scopus та WoS, виконані у співавторстві (особистий внесок до кожної з них дисертанта 70 %), 11 (одинадцяти) тез, наукових повідомлень на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, а також 11 (одинадцяти) публікаціях, які додатково відображають результати дисертаційної роботи та 2 (двох) проектах законів України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на сімнадцять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 485 сторінок. Список використаних джерел включає 714 найменування й розміщений на 63 сторінках, додатки на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертаційної роботи, визначається її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, окреслюються мета, задачі, об'єкт і предмет, методи дослідження, вказується на наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наводяться дані про апробацію результатів матеріалів дослідження та публікації, зазначається структура роботи та обсяг.

Розділі 1. «Теоретико-правова характеристика економічної безпеки України» присвячено історичному розвитку правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях; надано загальну характеристику економічної безпеки України як об'єкта адміністративно-правової охорони; визначено її роль для сучасної економіки; розглянуто правові

засади функціонування економічної безпеки України.

У підрозділі 1.1. «Історичний огляд правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях» розглядаються ключові знакові етапи української історії за час існування держав та державоподібних утворень на землях сучасної України, в контексті прийняття відповідними керівними органами, правових актів загального та спеціального спрямувань, направлених на захист економічних відносин, що виникали як всередині суспільства того часу, так й у економічних відносинах з іноземцями. В ході дослідження правових пам'яток, таких як Руська правда Ярослава Мудрого, Уставна грамота Волинського князя Мстислава Даниловича, Універсалів Богдана Хмельницького, Конституції Пилипа Орлика та багатьох інших, доведено, що на ранніх історичних етапах розвитку українських земель, безпекові заходи носили здебільшого загальний характер. Однак, поступово, в умовах еволюції правових систем, вони удосконалювались, отримували цільову спрямованість, поширюючи власну дію на ширше коло дискусійних положень пов'язаних з економікою, сприяючи врегулюванню окресленої групи проблемних питань. Це доводить аналіз таких правових історичних документів, як: Звід законів Російської імперії, Універсалів Української Центральної Ради, Конституції Української Народної Республіки, Законів Гетьманської держави, Конституцій та законів УРСР, та інших нормативно-правових документів XVIII-XX ст.

На підставі системного аналізу наукових досліджень нормативно-правових актів, які приймалися та діяли на території українських земель в певні історичні періоди, та були направлені на створення економічної безпеки, розроблена авторська періодизація виникнення й розвитку правового забезпечення економічної безпеки на українських землях та визначено 10 історичних етапів розвитку. Зроблено висновок, що історико-правовий розвиток системи економічної безпеки України був тісно пов'язаний з виникненням та функціонуванням, в цілому, системи забезпечення безпеки держави й суспільства, які існували в певні періоди на територіях нинішньої України. Економічна безпека розвивалась паралельно з державністю та стала однією із головних складових національної безпеки нашої країни.

У підрозділі 1.2. «Загальна характеристика економічної безпеки України як об'єкта адміністративно-правової охорони та її роль для сучасної економіки» проведено теоретичні дослідження таких понять як «безпека», «державна безпека», «національна безпека України» та «економічна безпека України». Це дало змогу науково довести, що економічна безпека є однією з основних складових національної безпеки держави, та зробити висновок що в умовах політичної та військової нестабільностей, надважливим є дієвий захист національної економіки – матеріальної основи для належного функціонування

державних інституцій і приватного сектору, та однієї з базових передумов для сталого розвитку країни. Вказані дослідження дали змогу сформулювати власне визначення поняття «економічна безпека України» як об'єкта адміністративно-правової охорони.

Окрему увагу приділено визначенню ролі економічної безпеки України для сучасної вітчизняної економіки. Доведено, що потенційно, неефективна економічна безпека може слугувати каталізатором для зародження і стрімкого розвитку нових та суттєвого посилення перебігу існуючих внутрішніх антидержавних процесів, що негативно відіб'ється на державі, як регуляторі суспільних відносин, орієнтованому на захист національних інтересів. На підставі систематизованого матеріалу зроблено висновок, що забезпечення ефективного та дієвого механізму економічної безпеки дасть змогу упередити можливе розбалансування економіки України, підвищить її стійкість перед зовнішніми та внутрішніми загрозами, допоможе створити необхідні умови для забезпечення зростання рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

У підрозділі 1.3. «Адміністративно-правові засади функціонування економічної безпеки України» проаналізовано та систематизовано її вітчизняне правове забезпечення й наукові точки зору щодо наявних нормативно-правових актів, проведено детальний аналіз правових засад щодо забезпечення функціонування останньої та сформульовано авторське визначення дефініції «адміністративно-правові засади функціонування економічної безпеки України». Характеризуючи особливості цього поняття доведено, що однією з ключових особливостей адміністративно-правових засад, безумовно, є те, що вони закріплюються в документах різної юридичної сили, визначаючи допустимі межі належної поведінки відповідних суб'єктів.

Зроблено висновок, що положення, які врегульовують відносини у досліджуваній сфері містяться в вітчизняних нормативно-правових актах різної юридичної сили та функціональної спрямованості. Аргументовано, що до правового забезпечення економічної безпеки України, також відносяться міжнародні й міждержавні договори, конвенції та угоди за участю України. Проведено класифікацію нормативно-правових актів із забезпечення функціонування економічної безпеки України та зроблено детальну характеристику кожній групі таких актів.

Розділ 2. «Система економічної безпеки України: адміністративно-правове регулювання із забезпечення організації та функціонування» присвячений дослідженню поняття, ключових властивостей, мети, завдань, принципів та основних функцій системи економічної безпеки України, формування її структури; вивченню об'єктів вказаної системи та суб'єктів із забезпечення її організації й функціонування; встановленню наявних та

ймовірних загроз та ризиків останній; характеристики адміністративно-правового механізму забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України; аналізу провідних іноземних практик санкціонованої регламентації відносин в сфері захисту економіки.

У підрозділі 2.1. «Поняття, ключові властивості, мета, завдання, принципи та основні функції системи економічної безпеки України» обґрунтована доцільність дослідження економічної безпеки країни як системної категорії. На основі аналізу етимологічного походження та наукових поглядів на сутність таких понять як «система», «економіка» та «економічна безпека» запропоновано власне визначення дефініції «система економічної безпеки України». Надано змістовну характеристику, виокремлено основні сукупності які властиві системі економічної безпеки України, зроблена їх класифікація та запропоновано авторське бачення щодо визначення мети, завдань, принципів та основних функцій системи економічної безпеки країни.

У підрозділі 2.2. «Структура та складові системи економічної безпеки України» проаналізовані наукові підходи стосовно розуміння терміну «структура системи», систематизовано наукові точки зору щодо її ключових особливостей та запропоновано власне бачення поняття «структура системи економічної безпеки України». Розглянуто доктринальні підходи щодо розуміння структури системи економічної безпеки, та враховуючи позиції адміністративно-правової науки, виокремлено основні її елементи. На підставі, систематизованого науково-теоретичного матеріалу щодо складових системи економічної безпеки та їх характеристики, запропоновано включити до її складових інші види безпек а саме: фінансову, науково-технічну, виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну. Обґрунтовано, що фінансова та інвестиційна складові інвестиційно-інноваційної підсистеми, є одними з ключових у нинішніх особливих для національної економіки умовах. Доведено, що ця підсистема прямо впливає на економічну безпеку, формує підґрунтя для необхідної стабільності та конкурентоздатності економіки, та від її оптимального стану залежить рівень національної безпеки.

У пункті 2.2.1 «Об'єкти системи економічної безпеки України» здійснено видову класифікацію об'єктів та їх особливостей, як елементів структури досліджуваної системи. На підставі аналізу наукових поглядів, доведено що об'єктами системи економічної безпеки України є національні економічні інтереси. Зважаючи на особливості вказаної системи, запропоновано власну класифікацію національних економічних інтересів країни як об'єктів системи економічної безпеки України на певні групи за різними критеріями.

У пункті 2.2.2 «Суб'єкти забезпечення організації та функціонування

системи економічної безпеки України» доведено, що обов'язковими та ключовими елементами вказаної системи, є її суб'єкти. Зроблено висновок, що ефективність функціонування системи напряду залежить від того, наскільки ефективно відбувається управління системою економічної безпеки та наскільки ефективно взаємодіють при цьому її суб'єкти. Окреслено кількісний склад основних суб'єктів, діяльність яких має дійсне вагоме значення для організації та функціонування системи економічної безпеки України. Розглянуто загально-правові підходи до класифікації суб'єктів правовідносин, зокрема адміністративно-правового характеру та запропоновано авторську класифікацію суб'єктів системи економічної безпеки.

У пункті 2.2.3 *«Загрози та ризики системі економічної безпеки України»* змістовно досліджено можливі та наявні загрози й ризики системі економічної безпеки України. Доведено, що їх кількісний та видовий склади постійно варіюються, що, з одного боку обумовлено властивостями досліджуваної системи, а з іншого – значною кількістю загроз та ризиків для останньої. Дано авторське визначення та досліджено сутність і зміст поняття *«загроза системі економічної безпеки України»*, висвітлено її структуру, охарактеризовано її складові, визначено ключові та найбільш небезпечні з їх числа, та зроблена авторська класифікація. З огляду на специфіку ризиків і сфери впливу, проведено їх розмежування за галузевим критерієм, та запропоновано авторську видову класифікацію ризиків й проведено їх змістовну характеристику. Зроблено висновок, що саме на зниження дії потенційних наслідків від цих ризиків має бути спрямована робота суб'єктів системи економічної безпеки України.

У підрозділі 2.3. *«Адміністративно-правовий механізм забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України»* досліджено поняття, структура та ознаки адміністративно-правового механізму функціонування системи економічної безпеки України; з'ясовано сутність та зроблено класифікації функцій управління системою економічної безпеки України; проведена характеристика адміністративно-правових форм і методів управління даною системою; визначена специфіка регулювання відносин в аналізованій сфері.

Грунтовне дослідження змісту дефініцій: *«механізм»*, *«механізм держави»*, *«механізм правового регулювання»*, *«державно-правовий механізм»* та *«адміністративно-правовий механізм»*, проведений аналіз доктринальних підходів до тлумачення цих понять дали підстави запропонувати авторське визначення дефініції *«адміністративно-правовий механізм забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України»*. Визначено особливості, а також сформовано структуру вказаного адміністративно-правового механізму з основних та додаткових груп елементів,

та зроблено правову характеристику кожного.

Зроблено висновок про те, що дієвість адміністративно-правового механізму системи економічної безпеки держави напряму пов'язана з ефективністю правового забезпечення вказаної сфери. Доведено, що правові засоби здійснення державного управління в цій сфері, мають бути спрямовані на улаштування суспільних відносин, що виникають з приводу виявлення та ліквідації загроз та ризиків економічній безпеці країни, таких як постійна зміна і нестабільність у питаннях правового регулювання суспільних відносин у економічній сфері, незрозумілій та непродуманій фіскальній політиці держави, відсутності ефективних механізмів на рівні держави щодо запобігання економічним та фінансовим світовим кризам, а також багато інших.

У підрозділі 2.4. «Адміністративно-правове регулювання функціонування систем економічної безпеки держави розвинених країн світу» звертається увага, що організація функціонування ефективної системи економічної безпеки України потребує вивчення й запозичення передового закордонного досвіду, щодо організації такої системи в розвинутих країнах світу. Ця необхідність обумовлена тим, що в Україні наразі відсутній досвід з цього питання, адже той що був накопичений за СРСР виявився непридатним для розбудови національної економіки на ринкових засадах.

Особливу увагу приділено вивченню правового забезпечення організації та функціонування адміністративно-правових механізмів систем економічної безпеки в таких країнах світу як Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Королівство Бельгія, Королівство Данія, Королівство Нідерландів, Республіка Польща, Чеська Республіка, Республіка Болгарія, Румунія, Великобританія, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка та Японська Держава. Дослідивши закордонний досвід щодо функціонування систем економічної безпеки держав зроблено висновок, що відповідна система існує в кожній країні та має свої певні національні особливості. Визначено, що правове регулювання відносин в цій сфері відбувається по різному. Так, в деяких країнах світу правовідносини в цій сфері регулюються спеціальним законодавством (окремими законами), в деяких - ці норми викладені у кількох нормативно-правових документах, а в деяких - введені в дію опосередковано (концепції, стратегії тощо). Однак, не зважаючи на це, в кожній з досліджуваних країн вибудована національна система економічної безпеки, яка забезпечує постійний захист вітчизняних економік від внутрішніх та зовнішніх «потрясінь». Як результат, автором, виокремлено позитивні практики щодо ефективного адміністративно-правового регулювання діяльності суб'єктів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки цих країн які можуть бути запроваджені в Україні.

Розділ 3. «Адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» присвячено змістовному аналізу та класифікації суб'єктів системи економічної безпеки України; визначенню місця кожного у державному механізмі управління економікою країни; окресленню адміністративно-правового статусу загальнодержавних суб'єктів управління даною системою; з'ясування ролі контролюючих і правоохоронних органів як суб'єктів аналізованої системи; встановленню місця судів різних інстанцій у забезпеченні ефективного правосуддя та захисту інших суб'єктів системи економічної безпеки; виокремленню функцій Національного банку України та інших фінансових інституцій в функціонуванні системи економічної безпеки; визначенню ролі місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування як суб'єктів аналізованої системи; розкриттю сутності та встановленню основних видів суб'єктів господарювання та фізичних осіб-підприємців та окресленню ключових напрямів діяльності всіх встановлених суб'єктів щодо забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України.

У підрозділі 3.1. «Верховна Рада України, Президент України та Рада національної безпеки і оборони України як суб'єкти із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» звернута увага на роль: органу законодавчої влади України в сучасному державному механізмі управління економікою країни; інституту Президента України – гаранта державного суверенітету у забезпеченні економічної безпеки як складової національної безпеки України; та Ради національної безпеки та оборони України - координаційного органу з питань національної безпеки і оборони при Президентові України як допоміжного органу, орієнтованого на забезпечення економічної складової національної безпеки України.

На підставі аналізу положень Конституції України, законів України та підзаконних нормативно-правових актів доведено, що головним завданням Верховної Ради України як суб'єкта системи економічної безпеки є дотримання балансу між забезпеченням прав громадян та захистом економічних інтересів держави, окреслені основні повноваження ВР України та зроблена їх адміністративно-правова характеристика. Зроблено висновок, що ВР України належить одне з надважливих місць щодо правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України.

Спираючись на аналіз нормативно-правових джерел, доведено вагому роль Президента України та визначено його основні повноваження як суб'єкта системи економічної безпеки України. На підставі вивчення відповідних наукових точок зору, зроблено висновок, що реалізуючи свої повноваження

Президент України, як впливає на одні вже існуючі процеси, так і породжує інші, що стосуються організації й функціонування всієї системи економічної безпеки України, що позначається на розвитку тієї чи іншої економічної галузі, позитивно відображаючись на всій національній економіці.

Особливу увагу приділено визначенню місця Ради національної безпеки і оборони України (РНБОУ) як суб'єкта системи економічної безпеки України. Доведено, що він є однією з провідних установ у вітчизняному секторі безпеки, який визначає пріоритетні напрями розвитку системи безпеки, аналізує поточні ризики для останньої та здійснює розробку проектів державних програм, доктрин, указів Президента України, міжнародних договорів, інших нормативних актів та документів з питань економічної безпеки. Зроблено висновок, що важливе значення відводиться координаційній та контролюючій функціям цього суб'єкта.

У підрозділі 3.2. «Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади як суб'єкти із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» окрема увага приділена: виокремленню з усіх державних інституцій, саме таких, центральних органів виконавчої влади які відносяться до суб'єктів системи економічної безпеки; наданню змістовної характеристики адміністративно-правового статусу КМ України та інших органів центральної виконавчої влади віднесених таких суб'єктів; визначенню ролі органів виконавчої влади та місцевих державних адміністрацій, в частині оцінки її значення для розвитку національної економіки.

На підставі проведеного системного аналізу положень Конституції України, законів України, підзаконних нормативно-правових актів та відповідних наукових точок зору, виокремлено ознаки виконавчої влади в системі економічної безпеки та встановлено її місце в існуючій вітчизняній владній вертикалі. Окреслено та охарактеризовано ключові напрями діяльності таких державних органів як суб'єктів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України: Кабінету Міністрів України; Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерства фінансів України; Державної митної служби України; Державної податкової служби України; Державної фіскальної служби України; Державної казначейської служби України; Державної аудиторської служби України; Державної служби фінансового моніторингу України; Державної регуляторної служби України; Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; Національного агентства з питань запобігання корупції; Антимонопольного комітету України; Фонду державного майна України; Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку; місцевих державних

адміністрацій. Зроблено висновок, що нарівні з законодавчою та судовою гілками влади, виконавча, доповнює державний механізм врегулювання суспільних відносин, що виникають в системі економічної безпеки, забезпечуючи його повноцінність та дієвість.

У підрозділі 3.3. «Судові органи як суб'єкти із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» зазначається, що сучасна система впливу на поведінку учасників правовідносин в економічній безпековій сфері, з огляду на власне призначення, не може повноцінно функціонувати без існування судових органів, які здійснюючи правосуддя мають забезпечувати захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав і законних інтересів сторін. Зважаючи на, сторіччями сформовану й обґрунтовану теорію про розподіл державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, та, відповідно, нормативно врегульоване питання про розмежування сфери впливу й компетенції, доведено, що судовим органам відводиться своя неповторна роль у сприянні повноцінному та ефективному функціонуванню всього державного механізму системи економічної безпеки України.

На підставі, проведеного системного аналізу положень Конституції України, законів України, підзаконних нормативно-правових актів, визначено, перелік судових органів які відносяться до суб'єктів системи економічної безпеки України та проведено їх авторську класифікацію. Обґрунтовано місце та роль вказаних судових органів в системі економічної безпеки України щодо забезпечення захисту національної економіки й сприяння її розвитку, та виокремлено Конституційний суд України як суб'єкт вказаної системи зі специфічними функціями.

У підрозділ 3.4. «Правоохоронні органи як суб'єкти із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України» зазначається, що для виконання своїх зобов'язань перед громадянами, держава створює певні механізми які забезпечують утвердження верховенства права, підтримку правового порядку в суспільстві та захищають їх права і свободи, одним з таких механізмів є правоохоронні органи.

На підставі вивчення відповідних наукових точок зору, спираючись на аналіз нормативно-правових джерел та статистичні дані про результати практичної діяльності, визначено перелік правоохоронних органів які забезпечують економічну безпеку України, та можуть вважатись суб'єктами системи економічної безпеки. Окрема увага, приділена визначенню ролі цих суб'єктів в системі економічної безпеки України та характеристиці адміністративно-правового статусу кожного. Зроблено висновок, що зв'язок результатів роботи правоохоронних інституцій по окремим напрямам роботи, напряму пов'язаний з показниками в певних сферах вітчизняної економіки.

Сформульовано пропозиції щодо налагодження взаємодії між проаналізованими суб'єктами та підвищення ефективності координаційних повноважень окремих.

За результатами ґрунтовного аналізу статистичних даних щодо результатів оперативно-службової діяльності вказаних правоохоронних органів, пов'язаної з протидією економічній злочинності, зроблено висновок, що сьогодні в Україні не має жодного правоохоронного органу який би міг ефективно протистояти економічній злочинності та тіньовій економіці, а в нашій державі штучно створені умови для безконтрольного й безкарного розкрадання Державного бюджету та сприятливі умови для процвітання тіньової економіки. На підставі цього, доведено, доцільність скорішого створення в Україні єдиного правоохоронного органу як суб'єкта системи економічної безпеки України, метою діяльності якого, має стати протидія економічній злочинності, зменшення рівня тіньової економіки, захист вітчизняного бізнесу, сприяння виходу економіки України з кризи, створення сприятливого інвестиційного клімату та забезпечення економічної безпеки країни за рахунок внутрішніх резервів.

У підрозділі 3.5. «Національний банк України, банківські та інші фінансові установи як суб'єкти із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України» досліджено адміністративно-правовий механізм діяльності Національного банку України, банківських та деяких інших фінансових установ як суб'єктів вітчизняної системи економічної безпеки, зважаючи на їх роль та призначення. Доведено, що від їх ефективної роботи, належної правової регламентації та дотримання банківськими й іншими установами приписів НБУ, залежить фінансовий стан України та національної системи економічної безпеки.

На підставі аналізу норм чинного законодавства визначено, що реалізація функцій НБУ забезпечується шляхом видачі відповідних нормативно-правових актів, які мають вагомим значенням для забезпечення організації й функціонування системи економічної безпеки України. Зроблено висновок, що саме за допомогою таких актів, відбувається санкціонований вплив на банківські та інші фінансові установи направлений на забезпечення стабільності й ефективності функціонування банківської системи, що має принципове значення для фінансової безпеки держави та сприяє її стійкості до фінансових шоків та дисбалансів.

Досліджено місце, роль, функції та адміністративно-правовий статус фінансових інституцій суб'єктів системи економічної безпеки таких як: банківські установи; кредитні спілки; ломбарди; лізингові компанії; довірчі товариства; страхові компанії; установи накопичувального пенсійного забезпечення; інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг. Зроблена правова характеристика спектру послуг та видів діяльності банківських та фінансових

установ з позиції їх значимості для національної економіки.

У підрозділі 3.6. «Органи місцевого самоврядування як суб'єкти із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України» наголошено, що важливе місце в системі економічної безпеки України займають органи які здійснюють публічне адміністрування на місцевому рівні; здійснено оцінку ролі самоврядних інституцій із питань забезпечення сприяння розвитку економічного сектору; доведено, що в межах своєї компетенції аналізовані суб'єкти вирішують ряд питань як прямо пов'язаних, так і дотичних до досліджуваної сфери.

На прикладі міських (селищних), районних та обласних рад, відповідно до їх компетенції та масштабів владного впливу, визначено роль органів місцевого самоврядування як суб'єктів системи економічної безпеки України. Розглянуто та охарактеризовано повноваження вказаних груп інституцій та зроблено висновок, що роль і значення органів місцевого самоврядування суттєво почали посилюватись в ході реалізації першого етапу реформи децентралізації влади.

У підрозділі 3.7. «Роль суб'єктів господарювання та фізичних осіб щодо забезпечення функціонування системи економічної безпеки України» визначено значення суб'єктів господарювання щодо сприяння розвитку різних галузей економіки. На основі напрацювань вчених, нормативного забезпечення, статистичних даних та керуючись власними дослідженнями наголошено на вагомій ролі суб'єктів господарювання, з точки зору, сприяння забезпеченню функціонування системи економічної безпеки України. Виділено та охарактеризовано специфіку діяльності акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю та приватних підприємств як найпоширеніших організаційно-правових форм діяльності господарюючих суб'єктів. Звернено увагу, на обґрунтуванні ролі фізичних осіб, як суб'єктів із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України.

За результатами аналізу економічних показників України зроблено висновок, що саме від ефективної господарської діяльності та сприятливого правового забезпечення різних секторів економіки, у певній мірі, залежить стійкість системи економічної безпеки до широкого кола зовнішніх та внутрішніх загроз, а також ризиків, які можуть слугувати каталізаторами для виникнення й посилення деструктивних процесів в економіці

Розділ 4 «Шляхи підвищення ефективності адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» присвячено визначенню головних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України; визначенню шляхів реформування адміністративно-правового забезпечення аналізованої системи; дослідженню

напрямків оптимізації діяльності суб'єктів системи економічної безпеки; вдосконаленню правового забезпечення щодо взаємодії та координації її суб'єктів; підвищенню рівня ефективності регламентації окремих процедур організації та функціонування системи економічної безпеки України.

У підрозділі 4.1. «Головні напрями реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України» наголошено, що в умовах обрання українським народом проєвропейського вектору розвитку виникає об'єктивна потреба належного, своєчасного і комплексного реформування національного законодавства з метою приведення його у відповідність загально визнаним та закріпленим нормам Європейського Союзу. Аргументовано, що ключовим документом у цьому напрямі є Угода про асоціацію України з ЄС від 27.06.2014 р., якою визначені базові орієнтири та пріоритетні кроки по адаптації вітчизняного законодавства, в тому числі й із питань регламентації окремих процедур організації та функціонування системи економічної безпеки України. Доведено, що формування та визнання єдиної узгодженої правової бази сприятиме необхідному поглибленню різнорівневої взаємодії владних органів України та Європейського Союзу, а значимим напрямом реформування адміністративно-правового регулювання процедур із організації та забезпечення функціонування аналізованої системи, є активний всебічний розвиток спільної скоординованої діяльності із зовнішніми інституціями.

Виокремлено й охарактеризовано напрями реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України, запропоновано покроковий алгоритм по практичній реалізації останніх, зроблено висновок щодо необхідності проведення цих заходів.

У підрозділі 4.2. «Вдосконалення адміністративно-правового забезпечення взаємодії та координації суб'єктів системи економічної безпеки України» акцентовано увагу, що без організації дієвої взаємодії суб'єктів системи економічної безпеки України, не є можливим ефективно функціонування вітчизняної економіки. Особливу увагу приділено: пошуку нових інноваційних наукових підходів щодо організації продуктивної взаємодії суб'єктів; проведенню градації форм вказаної спільної діяльності; обґрунтуванню доцільності удосконалення законодавства в цій сфері.

Аналізуючи нормативно-правове забезпечення, стратегічні й інші документи, зроблено висновок, що в національній правовій площині відсутній акт, яким комплексно регламентовано коло питань із організації та здійснення взаємодії цих суб'єктів. На підставі цього, обґрунтовано необхідність прийняття вітчизняного нормативно-правового акту щодо організації взаємодії суб'єктів

системи економічної безпеки України, та запропоновано авторський перелік ключових форм взаємодії які доцільно закріпити в цьому документі.

Зроблено висновок, щодо необхідності посилення координаційної ролі відносно аналізованої системи з боку Міністерства фінансів України, Офісу Генерального Прокурора та Ради національної безпеки і оборони України. Запропоновано в складі РНБО України створити постійно діючий дорадчий орган який буде координувати діяльність державних органів виконавчої влади щодо проведення ефективних заходів направлених на покращення економічної безпеки України, а також створити міжвідомчу координаційну раду щодо боротьби з економічними правопорушеннями під головування Генерального прокурора України.

У підрозділі 4.3. «Удосконалення адміністративно-правового регулювання щодо регламентації окремих процедур організації та функціонування системи економічної безпеки України» наголошено, що вітчизняна система економічної безпеки, об'єктивно, потребує створення умов сприятливих для ефективної реалізації своїх функцій. Доведено, що за поточного непрогнозованого перебігу подій та різних за характером чинників зовнішнього та внутрішнього походжень, посилюється деструктивний вплив на різні складові системи економічної безпеки України. Запропоновано основні групи показників, за допомогою яких доцільно визначати рівень економічної безпеки нашої держави.

Обґрунтовано потребу комплексного удосконалення адміністративно-правового забезпечення деяких процедур організації і функціонування системи економічної безпеки України, та запропоновано авторські шляхи підвищення рівня ефективності функціонування такої системи. Аргументовано доцільність прийняття Закону України «Про економічну безпеку України», в якому має бути визначений перелік основних суб'єктів уповноважених на забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України, ключові вектори державної політики, завдання, мета, принципи тощо.

Доведено необхідність оптимізації суб'єктного складу системи економічної безпеки України та запропоновані відповідні адміністративно-правові механізми. Зроблено висновок, що запуск роботи нового органу – Бюро економічної безпеки України значно підсилить захист вітчизняної економіки, та зменшить державний тиск на суб'єктів господарювання. Визначені ключові завдання цього правоохоронного органу, інноваційні методики щодо викриття економічних злочинів та основні орієнтири.

Визначені основні напрями пошуку ефективних механізмів вдосконалення адміністративно-правового регулювання окремих процедур щодо планування та послідовної системної реалізації державної політики направленої на сприяння провадженню господарської діяльності в Україні та підвищенню рівня

ефективності функціонування системи економічної безпеки України.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі узагальнення відповідних точок зору вітчизняних і закордонних науковців та практиків, дослідження національного законодавства й визначення особливостей його застосування, порівняльного аналізу досвіду інших держав, розроблено наукові положення, а також отримано концептуальні результати, які у сукупності розв'язують важливу складну наукову проблему – визначення сутності, особливостей і шляхів удосконалення адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України. В результаті чого, були розроблені науково-методичні та практичні рекомендації щодо підвищення рівня організації та функціонування національної системи економічної безпеки. За підсумками проведеного наукового дослідження, було сформульовано ряд наукових позицій та висновків, що мають істотне, як теоретичне, так і прикладне значення, для досягнення поставленої мети, основні з яких наведено нижче.

1. Запропоновано авторську періодизацію історичних етапів правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях, та виокремлено 10 історичних періодів розвитку адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки сучасної України. Встановлено, що важливими етапами в історії України, у частині вжиття заходів щодо правового забезпечення економічної безпеки держави на українських землях, були періоди: існування «Київської Русі»(IX-X ст.), розквіту «Галицько-Волинського князівства» (X-XIII ст.), розвитку «Козацької України» (XIV-XVIII ст.), створення Української Народної Республіки (1917 р) та існування Гетьманської держави (1918 р.). В аспекті розбудови та повноцінного функціонування національної системи економічної безпеки, зважаючи на історичні фактори та враховуючи ряд політичних і правових чинників слід сфокусувати увагу на: періоді «Створення незалежної України» (1990-2003 рр.), періоді «Розвиток безпекового законодавства України» (2003-2014 рр.) й до сьогодні.

2. Запропоновано, під економічною безпекою України як об'єктом адміністративно-правової охорони, варто розуміти такий стан національної економіки, який гарантує захищеність та забезпечує її стійкість по відношенню до можливих, а також наявних внутрішніх і зовнішніх загроз, що характеризується високою мірою стабільності й міцності всіх її елементів, а також здатністю економічної системи України до збереження вже досягнутого рівня життя українців, самовідтворення та постійного сталого розвитку задля

задоволення потреб власного населення й забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на рівні світової системи господарювання. Від рівня ефективності функціонування її складових та систематичного дієвого всебічного забезпечення останньої значною мірою залежить національна економіка – основа функціонування держави.

3. Обґрунтовано, що під адміністративно-правовими засадами функціонування економічної безпеки України, необхідно вважати сукупність чинних правових актів, які окреслюють правове положення відповідних суб'єктів (їх завдання, функції, компетенцію та ін.), щодо вжиття комплексу легальних заходів, спрямованих на всіляке забезпечення належного функціонування економічної складової державної безпеки та сприяння її сталого розвитку. Сформовано таку класифікацію груп цих актів: 1) Конституція України; 2) міжнародні, міждержавні конвенції, угоди та договори; 3) базовий закон; 4) інші закони, норми, яких прямо чи опосередковано стосуються питання економічної безпеки у сферах: а) кредитно-посередницької і банківської діяльності; б) зовнішньоекономічної діяльності; в) підприємницької діяльності; г) приватизації; г) державних фінансів; д) споживчого кредиту; е) інших сферах; 5) закони, що окреслюють правовий статус суб'єктів із забезпечення економічної безпеки України; б) кодифіковані нормативно-правові акти; 7) підзаконні нормативно-правові акти, які варто поділити на дві групи: а) окреслюють правовий статус суб'єктів із забезпечення економічної безпеки України; б) пов'язані із забезпечення реалізації процедур організації та функціонування системи економічної безпеки України; 8) акти органів місцевого самоврядування.

4. Запропоновано під системою економічної безпеки України розуміти багаторівневу, складну, динамічну соціальну систему з розгалуженою мережею взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів та зв'язків, націлену на забезпечення захищеності та стійкості національної економіки відносно дії широкого спектру внутрішніх та зовнішніх загроз екзогенного й ендогенного походжень, а також сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарства, збереження досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку. Ключовими властивостями цієї системи є наступні: 1) багаторівневність; 2) складність системи; 3) взаємозалежність з іншими безпековими системами; 4) динамічність; 5) розгалужена мережа взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів та зв'язків; 6) взаємозалежність системи і середовища; 7) націленість на забезпечення захищеності, стійкості національної економіки та сприяння її розвитку; 8) емерджентність; 9) наявність структури; 10) функціональність; 11) імовірність; 12) ієрархічність.

Метою існування та функціонування системи економічної безпеки України слід визнати перелік заданих чи визнаних державою орієнтирів щодо досягнення високого рівня захищеності та стійкості національної економіки, а також створення і реалізація належних умов для сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарювання, збереження вже досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку. Аргументовано, що завданнями аналізованої системи є сукупність попередньо санкціонованих державою установок, безпосередня реалізація відповідних заходів компетентними суб'єктами, які мають забезпечити досягнення високого рівня захищеності та стійкості національної економіки, а також створення та успішна реалізація належних умов для сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарювання, збереження вже досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку.

Здійснено авторську класифікацію принципів системи економічної безпеки України: 1) адаптивність; 2) адекватність заходів, націлених на забезпечення належної організації та функціонування системи економічної безпеки України; 3) безперервність; 4) вибіркова варіативність використання засобів щодо забезпечення належної організації та функціонування системи економічної безпеки України; 5) взаємозв'язок з іноземними та міжнародними безпековими системами; 6) законність; 7) захист економічних інтересів держави; 8) інтеграція з іншими іноземними та міжнародними безпековими системами; 9) оперативність та своєчасність; 10) удосконалення. Основними функціями системи економічної безпеки України доцільно вважати наступні: 1) захисна; 2) стратегічна; 3) регулятивна; 4) попереджувальна (превентивна); 5) охоронна.

5. Зроблено висновок, що структура аналізованої системи є невід'ємним її атрибутом та займає своє особливе місце, впливаючи на характер функціонування всієї системи. Запропоновано авторське визначення структури системи економічної безпеки України, під якою варто розуміти упорядковану багаторівневу й складну сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів вказаної системи та зв'язків, що виникають й існують між ними. Проведена класифікація ключових елементів структури системи економічної безпеки України на: 1) об'єкти безпеки; 2) суб'єкти із забезпечення організації та функціонування безпеки; 3) адміністративно-правові засади із забезпечення функціонування системи економічної безпеки України; 4) загрози та ризики вказаній системі; 5) підсистеми системи економічної безпеки України.

6. Зауважується, що об'єктами безпеки аналізованої системи є національні економічні інтереси, які являють собою сукупність інтересів задоволення яких має за кінцеву мету досягнення всіх цілей функціонування системи економічної безпеки України. Такі інтереси диференціюються на певні

групи за різними критеріями, а саме: 1) за пріоритетністю досягнення цілей в економічній сфері: а) тактичні; б) стратегічні; 2) за строковістю дії: а) короткострокові; б) середньострокові; в) довгострокові; 3) за ступенем реалізації: а) не реалізовані; б) частково реалізовані; в) реалізовані; г) перспективні; 4) базові та додаткові національні економічні інтереси.

7. Проведено авторську класифікацію суб'єктів системи економічної безпеки України та до них віднесено: 1) Верховну Раду України; 2) Президента України; 3) Раду національної безпеки і оборони України; 4) Кабінет Міністрів України, відповідні міністерства та деякі інші органи виконавчої влади; 5) судові органи; 6) правоохоронні органи; 7) Національний банк України, банківські та інші фінансові установи; 8) органи місцевого самоврядування; 9) суб'єктів господарювання та фізичних осіб. Зроблено висновок, що саме від діяльності суб'єктів цієї системи залежить її поточний стан, характер і види взаємозв'язків із іншими системами, а також перспективи її розвитку.

8. Виділено основні загрози системі економічної безпеки України, до яких віднесено наступні: 1) різке зменшення обсягів валового внутрішнього продукту країни; 2) зниження інвестиційної привабливості країни; 3) неефективне державне регулювання у сфері економіки; 4) зниження темпів розширення внутрішнього ринку; 5) критичний рівень залежності національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків та зовнішніх запозичень; 6) низькі темпи відтворювальних економічних процесів; 7) нераціональна структура вітчизняного експорту з переважно сировинним характером і малою питомою вагою продукції з великою часткою доданої вартості; 8) критичні обсяги боргової залежності держави (зовнішній та внутрішній борг); 9) стрімке зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях вітчизняної економіки; 10) несприятливе деформоване конкурентне середовище у вітчизняній економіці; 11) неефективні механізми державного регулювання природних монополій; 12) інфільтрація корупційних практик у різні сфери економічних відносин; 13) недостатнє правове забезпечення системи економічної безпеки України.

Встановлено, що у залежності від наслідків дії багатьох таких та інших супутніх загроз можуть виникати нові чи посилюватися існуючі ризики для аналізованої системи. Пропонується всі такі ризики диференціювати на наступні групи: 1) геополітичні; 2) політичні; 3) правові; 4) економічні; 5) технічні; 6) екологічні; 7) соціальні; 8) епідеміологічні та інші.

9. Під адміністративно-правовим механізмом забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України, запропоновано розуміти широкий спектр різних за складністю й напрямками впливу взаємоузгоджених адміністративно-правових засобів, розроблених та

санкціонованих відповідними державними інституціями, які застосовуються компетентними суб'єктами з нормативно передбачених підстав і реалізуються за регламентованою процедурою з метою досягнення високого рівня захищеності та стійкості національної економіки, а також створення і реалізації належних умов для сприяння конкурентоспроможності останньої у світовій системі господарювання, збереження вже досягнутого рівня прогресу, самовідтворення та сталого й збалансованого поступального розвитку.

10. Узагальнено провідні іноземні практики правового забезпечення процедур організації і функціонування систем економічної безпеки держави та здійснено порівняльну характеристику з окремими національними аспектами, таких країн як: Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Королівство Бельгія, Королівство Данія, Королівство Нідерландів, Республіка Польща, Чеська Республіка, Республіка Болгарія, Румунія, Великобританія, Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка та Японія.

З'ясовано, що відмінними рисами більшості цих країни з питань правового забезпечення процедур організації та функціонування системи економічної безпеки варто вважати такі: 1) зважена, планомірна і дієва державна політика у сфері безпеки; 2) всіляке сприяння поступальному розвитку національних економік; 3) існування складної мережі суб'єктів різного рівня та напрямів діяльності які націлені на захист економічного сектору (Федеративна Республіка Німеччина, Італійська Республіка, Королівство Іспанія, Великобританія, Сполучені Штати Америки та ін.); 4) виокремлення чіткого переліку загроз такій системі та активної роботи з пошуку й виявлення нових деструктивних чинників (Федеративна Республіка Німеччина, Республіка Польща, Чеська Республіка, Румунія, Великобританія та ін.); 5) наявність спеціалізованих установ для протидії явищу економічної злочинності та іншим деструктивним факторам для національної економіки та існування сприятливої політико-правової обстановки для виконання всіх завдань і реалізації функцій останніми (Італійська Республіка, Румунія, Чеська Республіка, Сполучені Штати Америки та ін.);

11. Визначено, що одну з ключових ролей в системі економічної безпеки України займають Верховна Рада України, Президент України та Рада національної безпеки і оборони України як суб'єкти забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України у відповідності до власного функціонального спрямування (прийняття законів, указів, затвердження загальнодержавних програм економічного розвитку, забезпечення національної безпеки України та здійснення керівництва у цій сфері, визначення пріоритетних напрямів розвитку системи безпеки, аналіз поточних ризиків економічної безпеки та розробки проектів державних програм, доктрин,

підписанні та ратифікації міжнародних договорів та угод, організація координації тощо).

12. Аргументовано, що в частині практичної реалізації більшості функцій держави з питань забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України ключова роль відведена органам, які представляють виконавчу гілку влади. Зроблено висновок, що саме на вказаних суб'єктах покладається вирішення широкого спектру складних, проблемних питань здебільшого, економічного, правового, а також соціального походжень щодо забезпечення ефективного функціонування системи економічної безпеки України. Визначено перелік ключових центральних органів виконавчої влади суб'єктів системи економічної безпеки, а саме: 1) Кабінет Міністрів України (визначає характер роботи виконавчих владних структур, впливає на процеси реалізації законодавчо визначеної державної політики в економічній сфері, безпекового сектору тощо); 2) відповідні міністерства (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (центральний органом виконавчої влади з питань економічного розвитку України), Міністерство фінансів України (забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику тощо) та інші); 3) деякі інші органи виконавчої влади, а саме: а) Державну аудиторську службу України (забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю); б) Державну митну службу України (забезпечує реалізацію державної митної політики); в) Державну податкову службу (забезпечує реалізацію державної податкової політики); г) Державну фіскальну службу України (реалізація державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску); ґ) Державну казначейську службу України (реалізує державну політику у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів, бухгалтерського обліку виконання бюджетів); д) Державну службу фінансового моніторингу України (реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом); е) Державну регуляторну службу України (реалізує державну регуляторну політику); є) Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (реалізує державну політику у сфері виявлення та розшуку активів, отриманих неправомірним шляхом); ж) Національне агентство з питань запобігання корупції (реалізує державну антикорупційну політику); з) Антимонопольний комітет України (забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності); и) Фонд державного майна України (реалізує державну політику у сфері приватизації); і) Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку (формування та

забезпечення реалізації єдиної державної політики щодо розвитку і функціонування ринку цінних паперів та похідних (деривативів) в Україні); і) місцеві державні адміністрації (вирішують питання із захисту та розвитку економіки на регіональному рівні).

13. Доведено, що серед суб'єктів системи економічної безпеки України своє чільне місце та вагома роль, відведена судовим органам. Аргументовано, що лише ці суб'єкти системи, реалізуючи свої функції щодо здійснення правосуддя, можуть санкціоновано впливати на характер і способи застосування широкого кола управлінських, а також інших заходів щодо забезпечення організації й функціонування вітчизняної системи економічної безпеки. Зважаючи на існуючу правову конфігурацію, в тому числі й враховуючи участь України у відповідних міжнародних угодах та договорах сформовано таку класифікацію судових органів, як суб'єктів системи економічної безпеки України: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд: а) Велику Палату Верховного Суду; б) Касаційний адміністративний суд; в) Касаційний господарський суд; г) Касаційний кримінальний суд; ґ) Касаційний цивільний суд); 4) Вищий антикорупційний суд; 5) Конституційний Суд України; 6) Третейські суди; 7) Європейський суд з прав людини. Зроблено висновок, щодо залежності розвитку різних галузей економіки від організації діяльності судових установ, тому що від їх рішень у певній мірі, залежить характер багатьох державних та господарських процесів.

14. Визначено такий перелік правоохоронних органів України які здійснюють боротьбу з економічними правопорушеннями та є суб'єктами системи економічної безпеки України: 1) органи прокуратури; 2) Національну поліцію; 3) Службу безпеки України; 4) Національне антикорупційне бюро України; 5) підрозділи податкової міліції Державної фіскальної служби України (до завершення здійснення заходів з утворення органу, на який покладатиметься обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування, що будуть віднесені до його підслідності); 6) Державне бюро розслідувань.

Доведено, що ключовими напрямками діяльності стосовно забезпечення функціонування аналізованої системи є підтримання державного обвинувачення в суді, нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, проведення слідчих (розшукових) дій, проведення оперативно-розшукових заходів, профілактика економічній злочинності, взаємодія правоохоронних органів, контррозвідувальна діяльність та інші. Наголошено на посиленні аналітичної складової та запровадженні в діяльність правоохоронних органів широкого та

активного застосування методики кримінального аналізу для виявлення протиправних діянь у економічній сфері та належного й своєчасного реагування з боку держави на ці правопорушення.

15. Доведено, що головним призначенням Національного Банку України як суб'єкта системи економічної безпеки України є забезпечення стабільності національної валюти. Визначено основні функції НБУ, а саме: 1) визначає та проводить грошово-кредитну політику; 2) організує готівковий грошовий обіг; 3) регулює діяльність платіжних систем та систем розрахунків; 4) здійснює валютне регулювання; 5) визначає порядок здійснення операцій в іноземній валюті; 6) здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом тощо.

Наголошено, що значиму роль у забезпеченні функціонування аналізованої системи відводиться банківським установам. До переліку основних їх видів діяльності у цьому аспекті пропонується віднести такі: 1) інвестиційна; 2) випуск власних цінних паперів; 3) зберігання цінностей; 4) ведення реєстрів власників іменних цінних паперів; 5) надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

Визначено адміністративно-правові засади та специфіку діяльності фінансових установ, лізингових компаній, інвестиційних фондів і компаній, як провідних представників вказаної групи суб'єктів досліджуваної системи та зроблено висновок що саме вони надають додаткові фінансові можливості для господарюючих суб'єктів та сприяють зовнішньому та внутрішньому інвестуванню в різні галузі вітчизняної економіки.

16. Доведено, що в умовах реалізації політики децентралізації влади значно посилюється роль самоврядних інституцій, зокрема як суб'єктів аналізованої системи. Це зумовлено розширенням компетенції останніх, їх укрупненням та, відповідно, зміною меж територіальних одиниць у системі адміністративно-територіального устрою України. Аргументовано, що основними напрямками діяльності органів місцевого самоврядування щодо забезпечення функціонування вітчизняної системи економічної безпеки слід вважати: 1) управління майном, яке перебуває в комунальній власності; 2) затвердження програми соціально-економічного розвитку і контроль їх виконанням; 3) затвердження відповідних бюджетів і контроль за виконанням останніх; 4) встановлення місцевих податків і зборів відповідно до закону; 5) утворення, реорганізація та ліквідація комунальних підприємств, організацій і установ, а також здійснення контролю за їх діяльністю; 6) вирішення інших питань місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції.

17. Доведено, що від ефективної господарської діяльності, залежить стійкість національної економіки до дії негативних наслідків від широкого кола

зовнішніх та внутрішніх загроз, адже податкові надходження до відповідних бюджетів мають одне з ключових значень для стабільності та розвитку вітчизняної економіки.

Зроблено висновок, що юридичні та фізичні особи, які здійснюють господарську діяльність є суб'єктами системи економічної безпеки України, які відповідно до діючого законодавства сплачують податки та «живлять» економіку країни.

18. Визначено два ключових напрями (внутрішній та зовнішній) реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України в умовах реалізації проєвропейського вектору розвитку. До першої групи (внутрішні) пропонується віднести такі: 1) формування ефективної законодавчої бази, що забезпечить прийняття нових нормативно-правових актів щодо належної організації та функціонування як аналізованої системи в цілому, так і кожного її суб'єкта; 2) ліквідація прогалів у вітчизняному законодавстві, пов'язаних із забезпеченням ефективного державного контролю за вивезенням за кордон товарів сировинного походження (зерно, дерево, метал, тощо), контрабандного ввезення в Україну товарно-матеріальних цінностей іноземного виробництва (в т.ч. «сірого імпорту»), а також використанням протиправних і напівлегальних схем виведення валюти; 3) створення дієвого законодавства та державного контролю щодо добросовісної конкуренції серед суб'єктів господарювання; 4) ліквідація на державному рівні безпідставного, а іноді з явними ознаками корупції тиску на бізнес, шляхом створення єдиного дієвого правоохоронного органу який буде протистояти економічним злочинам та зменшить високий рівень «тінізації» вітчизняної економіки; 5) прийняття Національним банком України відповідних нормативно-правових актів направлених на створення стабільної банківської системи й фондового ринку, які не будуть залежними від іноземних запозичень; 6) створення ефективного національного законодавства та відповідних державних органів покликаних формувати інвестиційно-привабливий клімат в Україні; 7) розробка ефективних державних механізмів контролю за витрачанням коштів Державного бюджету України, ефективним використанням міжнародної технічної допомоги та зовнішніх державних запозичень. З приводу другої групи (зовнішні), то мова йде про наступні: 1) підписання нових міжнародних та міждержавних документів, що мають стратегічне значення для аналізованої системи; 2) розробка державної програми щодо популяризації України та посилення привабливості національної економічної системи; 3) імплементація вітчизняного законодавства та підписання міжнародних угод щодо спільної протидії загрозам системі економічної безпеки. Доведено, що на сучасному складному етапі важливим є

питання пошуку шляхів щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення взаємодії та координації суб'єктів системи економічної безпеки України.

19. Аргументовано необхідність розробки та прийняття «Інструкції про взаємодію суб'єктів системи економічної безпеки України», в якій нормативно би визначались такі форми взаємодії: 1) проведення аналізу стану, оцінки структури, прогнозування тенденцій розвитку й обмін інформацією щодо загроз та ризиків системі економічної безпеки України, виявлення факторів, що сприяють появі та (або) розвитку цих деструктивних чинників; 2) спільна розробка й реалізація програм, планів із протидії загрозам системі економічної безпеки України; 3) створення робочих груп для участі в підготовці проєктів відповідних нормативно-правових актів, пропозицій про зміни й доповнення до чинного законодавства; 4) затвердження спільних підзаконних нормативно-правових актів, положення яких присвячені заходам із реалізації державної політики щодо забезпечення організації й функціонування системи економічної безпеки України; 5) проведення узгоджених за часом, місцем та змістом заходів із безпосередньої протидії загрозам системі економічної безпеки України; 6) поглиблення спільної міжнародної та міждержавної взаємодій щодо вжиття заходів із забезпечення організації й функціонування системи економічної безпеки України; 7) розробка навчальних програм та проведення тренінгів за для підвищення професійного рівня співробітників суб'єктів аналізованої системи, насамперед, правоохоронних органів із питань протидії загрозам системі економічної безпеки України; 8) спільне інформування громадськості про результати діяльності з протидії загрозам системі економічної безпеки України.

Запропоновано ряд заходів із удосконалення адміністративно-правового забезпечення такої координації, що зокрема передбачають посилення ролі Ради національної безпеки і оборони України та Міністерства фінансів України у цих процесах. Також запропоновано утворити міжвідомчу координаційну раду щодо боротьби з економічними правопорушеннями під головування Генерального прокурора України. До складу координаційної ради включити керівників СБУ, Національної поліції, ДБР, НАБУ, ДФС України, Державної митної служби України, Державної податкової служби України, Державної аудиторської служби України та Державної служби фінансового моніторингу.

20. Визначено основні групи показників, які впливають на рівень економічної безпеки країни: 1) маркетингові; 2) політичні; 3) інституційні.

Наголошено на необхідності комплексного удосконалення адміністративно-правового забезпечення процедур організації і функціонування системи економічної безпеки України та запропоновано авторські шляхи підвищення рівня ефективності функціонування такої системи: 1) внесення змін

до ст. 17 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР, у якій передбачити що забезпечення економічної безпеки України покладається на державні та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом для подальшого розвитку правового регулювання відносин у цій сфері; 2) розробки та прийняття базового ЗУ «Про економічну безпеку України», в якому на законодавчому рівні закріпити поняття, принципи, завдання, систему економічної безпеки, об'єкти, суб'єктів (їх права, обов'язки, функції, сферу відповідальності кожного, тощо), визначити перелік ризиків, загроз та викликів, закріпити механізм взаємодії суб'єктів системи, визначити механізми контролю з боку суспільства за їх діяльністю та інше; 3) внесення змін до ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР для захисту вітчизняних суб'єктів господарювання шляхом розширення, відповідно до сучасних реалій розвитку вітчизняної економіки, переліку перешкод суб'єктам господарювання у процесі конкуренції, та визначення відповідального державного органа за забезпечення прав суб'єктів господарювання на належні правила ведення бізнесу; 4) прийняття КМУ «Інструкції щодо ефективного державного контролю та проведенням перевірок переможців тендерів стосовно державних закупівель, щодо витрачанням ними коштів Державного бюджету України, ефективним використанням міжнародної технічної допомоги та зовнішніх державних запозичень» для посилення контролюючих заходів з боку суб'єктів системи економічної безпеки за надходженнями та використанням коштів Державного бюджету; 5) розробки та прийняття «Інструкції про взаємодію суб'єктів системи економічної безпеки України» яким би регламентувались процедури взаємодії під час вжиття спільних заходів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України задля удосконалення взаємодії та координації суб'єктів цієї системи; 6) затвердження Національної Стратегії розвитку економічної безпеки України на 10 років задля підвищення рівня ефективності планування та проведення послідовної системної державної політики щодо сприяння провадження господарської діяльності в Україні; 7) створення спеціального правоохоронного органу, на який покладатиметься обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень, об'єктом яких є фінансові інтереси держави та/або місцевого самоврядування, що будуть віднесені до його підслідності; 8) інші заходи запропоновані автором.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографії:

1. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Правоохоронні органи на захисті економічної безпеки України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Суми. ВВП «Мрія», 2019. 342 с.
2. Harust Yu. V., Melnyk V. I. (2020). Law enforcement agencies on protection of economic security of Ukraine: administrative and legal aspect. Ottawa: Accent Graphics Communications & Publishing. 421 p.
3. Мельник В. І. Адміністративно-правові засади організації та функціонування системи економічної безпеки України : монографія. Суми. ВВП «Мрія», 2020. 452 с.

Статті у наукових фахових виданнях України:

4. Некрасов В. А. Мельник В. І. Застосування SWOT- та PESTEL-аналізів у системі протидії злочинам у сфері економіки, а також при визначенні загроз економічній безпеці держави. *Проблеми законності*, 2017. Вип. 136. С. 193–204.
5. Мельник В. І., Іващенко С. В. Система суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України. *Правові горизонти*, 2018. № 12 (25). С. 35–41.
6. Мельник В. І., Кіяшко Ю. М., Бондаренко М. О. Актуальні питання щодо протидії кіберзагрозам у контексті забезпечення фінансової безпеки держави. *Правові горизонти*, 2019. № 16 (29). С. 55–63.
7. Мельник В. І. Поняття економічної безпеки держави як об'єкта адміністративно-правової охорони: теоретико-методологічні аспекти. *Правові горизонти*, 2019. № 17 (30). С. 64–70.
8. Мельник В. І. Роль підрозділів податкової міліції ДФС України як суб'єктів забезпечення системи економічної безпеки держави. *Правові горизонти*, 2019. № 18 (31). С. 71–78.
9. Мельник В. І. Основні напрями діяльності державних органів як суб'єктів із забезпечення системи економічної безпеки України. *Правові горизонти*, 2019. № 19 (32). С. 55–69.
10. Мельник В. І. Розвиток вітчизняного законодавства щодо забезпечення функціонування системи економічної безпеки України в період незалежності. *Правові горизонти*, 2020. № 20 (33). С. 69–76.
11. Мельник В. І. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України як суб'єкта забезпечення

функціонування системи економічної безпеки держави. *Правові горизонти*, 2020. № 21 (34). С. 60–65.

12. Мельник В. І. Загальна правова характеристика суб'єктів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України. *Актуальні проблеми держави і права*, 2020. Вип. 89. С. 141–146.

13. Мельник В. І. Поняття та особливості адміністративно-правового механізму забезпечення функціонування системи економічної безпеки України. *Актуальні проблеми політики*, 2020. № 65. С. 125–129.

14. Мельник В. І. Загальна характеристика структури системи економічної безпеки України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*, 2020. № 1. С. 155–159.

15. Мельник В. І. Передова іноземна практика правового забезпечення функціонування систем економічної безпеки держави. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2020. № 2 (90). С. 110–117.

16. Мельник В. І. Поняття та особливості адміністративно-правових засад із забезпечення системи економічної безпеки України. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2020. № 4 (10). С. 119–126.

17. Мельник В. І. Роль та значення фінансової безпеки держави для системи економічної безпеки України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія «Юридичні науки»*, 2020. Вип. 4. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2020-4-5875>.

18. Мельник В. І. Структура та особливості правового забезпечення функціонування системи економічної безпеки України. *Прикарпатський юридичний вісник*, 2020. № 1. С. 105–108.

19. Мельник В. І. Адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів системи економічної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2020. № 4. С. 181–184.

20. Мельник В. І. Адміністративно-правова характеристика системи економічної безпеки України. *Порівняльно-аналітичне право*, 2020. № 1. С. 360 – 362.

21. Мельник В. І. Система правоохоронних органів із забезпечення економічної безпеки України. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Вип. 1. С. 73–77.

22. Мельник В. І., Павленко Б. О., Кіяшко Ю. М., Сніжко В. В. Правовий статус органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративно-правових відносин. *Правові горизонти*, 2020. № 24 (37). С. 29–34.

23. Сухонос В. В., Гаруст Ю. В., Васильєва Т. А., Мельник В. І.,

Миргород-Карпова В. В. Напрямки адаптації фінансового законодавства України до законодавства ЄС з урахуванням впровадження концепції нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України. *Правові горизонти*, 2020. № 25 (38). С. 97–114.

24. Гаруст Ю. В., Мельник В. І., Миргород-Карпова В. В., Павленко Б. О., Кіяшко Ю. М., Малетов Д. В. Аналіз офіційних даних щодо реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та їх результативності в Україні з 1991 року. *Правові горизонти*, 2020. № 25 (38). С. 121–130.

25 Мельник В. І. Роль органів виконавчої влади як суб'єктів системи економічної безпеки України. *Правові горизонти*, 2021. № 26 (39). С. 77- 80.

26. Мельник В. І. Загальна характеристика основних загроз та ризиків системі економічної безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2021. № 2. С. 185–188.

*Статті в періодичних наукових виданнях, що
індексуються БД Scopus та WoS:*

27. Harust Yu., Melnyk V., Kiiashko Yu., Halunko V. Economic crime, innovative mechanisms of counteraction by law enforcement agencies. *Asia Life Sciences*. Supplement 21 (2). 2019. P. 247–263 (**Scopus**).

28. Harust Yu., Melnyk V., Palienko, M., Prasol, L. (2019). Economic Security of the Country: Marketing, Institutional and Political Determinants. *Marketing and Management of Innovations*. Issue 4. P. 373–382 (**WoS**).

29. Nekrasov V., Melnyk V., Kryvosheiev K., Kiiashko Yu., Yemets O. Interaction of Law Enforcement Authorities as the Basis of Effective Combating Economic Crime. *Revista Turismo: estudos & praticas*, 2020. № 3. P. 73–82 (**WoS**).

Статті в зарубіжних періодичних наукових виданнях:

30. Melnyk V. Significance of the activities State Fiscal Service of Ukraine as a subject of the system the economic security of the state today. *«EUROPEAN SCIENCE»*, 2019. Issue 2. P. 60–64.

31. Мельник В. І. Загальна правова характеристика національних економічних інтересів як об'єктів системи економічної безпеки України. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2020. № 3 (volume 2). P. 28–33.

32. Мельник В. І. Адміністративно-правовий статус судових органів як суб'єктів системи економічної безпеки України. *European Science*, 2020. VOL 2, No 56. P. 28–31.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

33. Мельник В. І. До питання протидії податковим правопорушенням як загрози системі економічної безпеки держави в світлі реформування адміністративного законодавства. *Актуальні проблеми законодавства України: пріоритетні напрями його вдосконалення* : тези доповіді міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 11–12 жовтня 2019 р.). Одеса : ГО Причорноморська фундація права, 2019. С. 74–77.

34. Мельник В. І. Забезпечення належного функціонування системи економічної безпеки держави як основоположна передумова економічного розвитку України. *Сучасний рух науки*: тези доп. на ІХ міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, 2-3 грудня 2019 р. Дніпро, 2019. Т. 2. С. 473–478.

35. Мельник В. І. Застосування системного підходу під час дослідження системи економічної безпеки України. *Шляхи розвитку науки в сучасних кризових умовах* : тези доп. на І міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, 28-29 травня 2020 р. Дніпро, 2020. Т. 2. С. 67–68.

36. Мельник В. І. Правове забезпечення економічного захисту населення української держави до початку незалежності. *Міжнародні та національні правові виміри забезпечення стабільності* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 17–18 квітня 2020 р. Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2020. Ч. 1. С. 18–21.

37. Мельник В. І. Роль та значення контррозвідувальної діяльності служби безпеки України в аспекті захисту національної економіки. *Актуальні питання економіки, фінансів, обліку і права в сучасних умовах* : збірник тез доповідей на міжнародній науково-практичній конференції (Полтава, 16 квітня 2020 р.) : у 8 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 6. С. 19–22.

38. Melnik V. I. Legal aspects of providing economic protection the Ukrainian State in 1917-1990. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року)/редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Резнік. Суми : Сумський державний університет, 2020. Ч. 1. С. 20–23.

39. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Роль інвестиційної складової в забезпеченні функціонування системи економічної безпеки України. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції : у 2 ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року) / редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Резнік. Суми : Сумський державний університет, 2020. Ч. 2. С. 52–57.

40. Мельник В. І., Таранченко А. О. Порівняльно-правова

характеристика функціонування національної комісії з цінних паперів фондового ринку України та США. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів* : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: у 2 ч. (м. Суми, 21–22 травня 2020 року)/редколегія: проф. А. М. Куліш, О. М. Рєзнік. Суми: Сумський державний університет, 2020. Ч. 2. С. 172–176.

41. Мельник В. І. Еволюція уявлень про необхідність правового забезпечення системи економічної безпеки держави: вітчизняний вимір. *Актуальні дослідження правової та історичної науки* (випуск 21) : матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Збірник тез доповідей: випуск 21 (м. Тернопіль, 9 квітня 2020 р.). Тернопіль, 2020. С. 74–75.

42. Мельник В. І. Роль економічної складової у структурі державної безпеки: теоретико-прикладний аспект. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя* : матеріали міжнародної наукової конференції (Т. 5), 1 травня, 2020 р. Чернівці, Україна: МЦНД. С. 93–95.

43. Мельник В. І. Загальна характеристика основних напрямів діяльності провідних країн світу щодо забезпечення належного функціонування систем економічної безпеки держави. *Регіональні інноваційні ініціативи: завдання та шляхи вирішення* : зб. наук. пр. за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 5 червня 2020 року) / редкол. С. В. Глібко, Ю. В. Георгієвський. Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 98–105.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

44. Проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України. № 8157 від 19.03.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63676.

45. Проект Закону про Національне бюро фінансової безпеки України. № 1184 від 29.08.2019 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66485.

46. Чернявський С. С., Користін О. Є., Некрасов В. А., Мельник В. І. та ін. Фінансові розслідування у сфері протидії легалізації злочинних доходів в Україні. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2017. 164 с.

47. Користін О. Є., Некрасов В. А., Мельник В. І. Концепція протидії економічній злочинності в контексті забезпечення економічної безпеки України та визначення місця органу фінансових розслідувань у цьому процесі. Київ : РВВ МВС України, 2016. 46 с.

48. Користін О. Є., Некрасов В. А., Мельник В. І. Алгоритм Intelligence Led Policing (Організація поліцейської діяльності на основі кримінального

аналізу). Київ : РВВ МВС України, 2017. 55 с.

49. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Ліквідувати не можна залишити (де поставити кому). *Цензор.НЕТ*, 2017. URL: https://censor.net/ru/blogs/1105368/lkvduvati_ne_mojna_zalishiti_de_postaviti_kom

50. Некрасов В. А., Мельник В. І. Закон про НБФБ: 15 ключових положень. *Наша Версія*, 2018. URL: <https://n-v.com.ua/zakon-pro-nbfb-15-klyuchovyh-polozhen/>.

51. Некрасов В. А., Мельник В. І. Фінансова безпека. Як подолати ворога, багатшого за транснаціональні корпорації? *Наша Версія*, 2018. URL: <https://n-v.com.ua/yak-podolaty-voroga-bagatshogo-za-korporatsiyi/>.

52. Гаруст Ю. В., Мельник В. І. Кожен п'ятий. Як в Україні карають за економічні злочини та що з цим роботи? *Юридичний портал. Протокол*, 2018. URL: https://protocol.ua/ua/kogen_p_yatyy_yak_v_ukraini_karayut_za_ekonomi.

53. Мельник В. І. «Наши силовики «не замечают» рейдерів и прочих врагов легального бизнеса». *Народный Корреспондент*, 2018. URL: <https://nk.org.ua/ekonomika/vadim-melnik-nashi-siloviki-ne-zamechayut-reyderov-i-prochih-vragov-legalnogo-biznesa-135628>.

54. Некрасов В., Мельник В., Користін О. Роль розвідувальної аналітики в системі правоохоронних органів. *UkrPress.info*, 2019. URL: <http://www.ukrpress.info/2019/06/02/%D1%80%D>.

АНОТАЦІЯ

Мельник В. І. Адміністративно-правові засади організації та функціонування системи економічної безпеки України. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Сумський державний університет. – Суми, 2021.

Дисертацію присвячено аналізу адміністративно-правових засад організації та функціонування системи економічної безпеки України. У роботі запропоновано авторське бачення періодизації становлення системи економічної безпеки сучасної України. Доведено важливу роль економічної безпеки України для сучасної національної економіки – як основи функціонування держави.

Запропоновано авторське визначення дефініції «система економічної безпеки України». Оцінено роль структури системи економічної безпеки України як ключового та невід'ємного її елементу. Визначено ключових її суб'єктів та виділено основні загрози і ризики системі економічної безпеки України та запропоновані види класифікацій останніх.

Сформульовано авторське визначення адміністративно-правового механізму забезпечення організації та функціонування системи економічної

безпеки України. Досліджені провідні іноземні практики правового забезпечення процедур організації і функціонування систем економічної безпеки держави та здійснено порівняльну характеристику з окремими національними аспектами.

Визначено роль суб'єктів із забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України. Встановлено та охарактеризовано ключові напрями діяльності останніх у цій сфері.

Визначені ключові напрями реформування адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування системи економічної безпеки України. Аргументується доцільність вдосконалення адміністративно-правового забезпечення взаємодії та координації суб'єктів системи економічної безпеки України.

Автором визначені основні групи показників, які впливають на рівень економічної безпеки країни. Наголошено на необхідності комплексного удосконалення адміністративно-правового забезпечення процедур організації і функціонування системи економічної безпеки України та запропоновано авторські шляхи підвищення рівня ефективності такої системи.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, адміністративно-правовий механізм, адміністративно-правове регулювання, взаємодія, загрози, координація, об'єкти, система економічної безпеки України, суб'єкти, ризики, форми взаємодії.

АННОТАЦІЯ

Мельник В. И. Административно-правовые основы организации и функционирования системы экономической безопасности Украины. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Сумской государственной университет. – Сумы, 2021.

Диссертация посвящена анализу административно-правовых основ организации и функционирования системы экономической безопасности Украины. В работе предложено авторское видение периодизации становления системы экономической безопасности современной Украины. Доказана важная роль экономической безопасности Украины для современной национальной экономики – как основы функционирования государства.

Предложено авторское определение дефиниции «система экономической безопасности Украины». Оценена роль структуры системы экономической безопасности Украины как ключевого и неотъемлемого её элемента. Определены ключевые субъекты, уполномоченные на обеспечение организации и функционирования системы экономической безопасности. Выделены основные угрозы и риски системе экономической безопасности Украины, а также

предложены виды классификаций последних.

Сформулировано авторское определение административно-правового механизма обеспечения организации и функционирования системы экономической безопасности Украины. Исследованы ведущие иностранные практики правового обеспечения процедур организации и функционирования систем экономической безопасности государства и осуществлено сравнительную характеристику с отдельными национальными аспектами.

Определена роль субъектов по обеспечению организации и функционирования системы экономической безопасности Украины. Установлено и охарактеризованы ключевые направления деятельности последних в этой сфере.

Определены ключевые направления реформирования административно-правового обеспечения организации и функционирования системы экономической безопасности Украины. Аргументируется целесообразность совершенствования административно-правового обеспечения взаимодействия и координации субъектов системы экономической безопасности Украины.

Автором определены основные группы показателей, влияющих на уровень экономической безопасности страны. Отмечена необходимость комплексного совершенствования административно-правового обеспечения процедур организации и функционирования системы экономической безопасности Украины и предложены авторские пути повышения уровня эффективности такой системы.

Ключевые слова: административно-правовые основы, административно-правовой механизм, административно-правовое регулирование, взаимодействие, угрозы, координация, объекты, система экономической безопасности Украины, субъекты, риски, формы взаимодействия.

SUMMARY

Melnyk V. I. Administrative and legal framework of organization and functioning of the economic security system of Ukraine. – *Qualification scientific work on the rights of a manuscript.*

The dissertation on competition of a scientific degree of the doctor of legal sciences on a specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Sumy State University. – Sumy, 2021.

The dissertation is devoted to the research of administrative and legal bases of organization and functioning of the system of economic security of Ukraine. The author's vision of periodization the system of economic security of modern Ukraine formation depending on certain key historical stages of development of the Ukrainian lands is offered in the work for the first time. The paper proves the role of economic

security of Ukraine for the modern national economy as the basis of the state functioning.

The author formulated the concept of “administrative and legal bases of functioning of economic security of Ukraine” for the first time. The author’s definition of the “system of economic security of Ukraine” is offered in the study. The key properties, purpose, tasks, principles and main functions of the economic security system of Ukraine are determined.

The role of the structure of the economic security system of Ukraine as a key and integral element of it is assessed. The concept of security objects of the economic security system of Ukraine is formulated and the criteria for gradation of the latter are proposed. It is emphasized that depending on the consequences of many such and other concomitant threats, new or existing risks may arise for the analysed system. Proposals for risk to the economic security system of Ukraine differentiation are given in the study.

The author’s definition of the administrative-legal mechanism of ensuring the organization and functioning of the economic security system of Ukraine. Leading foreign practices of legal support of procedures of organization and functioning of systems of economic security of the state are investigated and the comparative characteristic with separate national aspects is carried out.

The role of the subjects for ensuring the organization and functioning of the economic security system of Ukraine is determined. The key areas of activity of the latter in this area have been identified and characterized.

The key directions of reforming the administrative and legal support of the organization and functioning of the economic security system of Ukraine in the conditions of realization of the pro-European vector of development of our country are determined. The expediency of improving the administrative and legal support of interaction and coordination of the subjects of the economic security system of Ukraine is argued.

The author’s definition of the term of coordination of activity of subjects on maintenance of the organization and functioning of system of economic safety of Ukraine. The author identifies the main groups of indicators that affect the level of economic security of the country. The need for comprehensive improvement of administrative and legal support of procedures for the organization and functioning of the economic security system of Ukraine is emphasized and the author’s ways to increase the level of efficiency of such a system.

Key words: administrative and legal framework, administrative and legal mechanism, administrative and legal regulation, interaction, threats, coordination, legal bases, objects, system of economic security of Ukraine, subjects, risks, forms of interaction.